

PRVE BORBE TRŽAŠKEGA PROLETARIATA PROTI FAŠISTIČNIM ŠKVADRAM LETA 1921

Proces proti skupini mladih komunistov

Poziv v borbo

DECEMBRA 1921: Proces bombaževski skupini italijanskih in slovenskih komunističnih mladincev; proces za zaprtimi vrati pred porotnim sodiščem, toda spremljan s kampanjo tiska ki je zahtevala strogo kaznino celo smrt za nekatero. Sodisce je bilo v obsebnem stanju, zunaj pa so bile mobilizirane fašistične skvadre zato, da bi preprečile antifašistično solidarnost. V trenutku, ko se je čutilo, da se bliža polom, je bil ta proces močan klic v borbo, vzpodbuda, ki je bila slišna po vsej Italiji, manifestacija volje po nadaljevanju borbe za obrambo komunistične oborožene obrambe, njenih pridobitev in sedev delavškega razreda. Po procesu je bila manifestacija simpatije na sedežu Delavske zbornice, listi «Avangardian», glasilo italijanske komunistične mladine pa je pozdravil obsejne mladince kot junake, ki nadaljujejo borbo proti fašizmu, in pohvalil njihovo zadržanje pred sodniki ter ga postavil za vzgled vsem komunistom.

Poslanec Tuntar je obsodil mučence mladince in ga razgalil pred parlamentom ter s tem povzročil srdite proteste fašistov predvsem Benita Mussolinija. Ne smemo pozabiti, da je bil to eden izmed prvih velikih procesov proti komunistom ki so se vršili v tistem letu, ko je bila ustanovljena Komunistična partija Italije in organizacija Komunistične mladine. Ta proces se je vršil ob koncu leta, ki je bilo izredno težko za vse tržaške antifašiste. Vršil se je potem, ko je bilo poškano uredništvo lista «Lavoratore» potem, ko so bili opušteni sedeži kulturnih organizacij in Delavske zbornice, po usmrtnih nekaterih tovaršev in antifašistov. Delavci so odločno odgovorili na vse to z orožjem. Med represalije moramo vključiti tudi požig ladje delnice Sv. Marka.

Arrestirani tovaršev, ki se je izvršila maja 1921, t. j. na predvečer političnih volitev v neormalnem položaju, v času izrednih zakonov, bi bila morala pomeniti smrt za mlado komunistično gibanje v Juljski krajini. Toda pokus ni uspel. Okrog mučen mladincev so se združile vse zdrave sile tržaškega mesta in tudi juristi in celo sodniki so na svoj način solidarizirali z obtoženci. Milidinci, Italijani in Slovenci so se dobro branili. Državni tožilec je zahteval desetletja zapora vztrajajo pri trditvah obtožnic.

Prepričani smo, da bo objava poročila o poteku tega procesa, ki je povzela iz starega «Lavoratore» po volji tudi našim bralcem in da bo spomnila široko javnost, da gotove metode niso bile shranjene v srednjeveški muzej.

Pravo naključje je naneslo, da objavljamo to zgodovinsko gradivo prav ob priključitvi 35. rojstnega dne tov. Vidali, ki ga je slavil v torek 27. t. m. Ob tej priliki mu tudi preko našega glasila izrazimo bratske čestitke in v občili, prepričani, da pri tem izrazimo čustva simpatij in spoštovanja vseh naših tovaršev in vseh demokratičnih Slovencev.

Podel manever proti Partiji

Tržaški «Piccolo» je na predvečer političnih volitev in sicer 14. maja 1921 objavil vest o neki famozni zaroti bombardev. V uredništvu omenjenega lista so se mnogo trudili zato, da bi izdelali čim bolj senzacionalno vest. Posebno reporter je noč in dan zasledoval drzne pohode po Krasu, navzgor je bil celo pri zaslišanju obtožencev. Toda samo pri zaslišanju je bil navzoč omenjeni reporter, ne pa tudi pri mučenju v samotni karabinjski postaji na Vrdecih.

Povsem jasen je bil cilj tega manevra. Med drugim ga je dal razumeti sam tenente Faggioni med zaslišanjem tov. Vidali. Faggioni se je bil namreč zelo razlozil zaradi tega, kar Vidali ni hotel nicesar povedati. In tedaj je dejal sledeče:

«Poslušaj, je bolje zate ako priznaš, da si prejel denar od Komunistične partije za ustanavljanje akcijskih skupin in da si bil ti sam predsednik teh skupin in tajnik federacije komunistične mladine. Je bolje zate, ako priznaš, da ti je omenjeni denar izročil blaginjak Komunistične partije. Ali priznaš, da je to res?»

Povsem jasna je bila torej misel genialnega zasliševalca. Njegov namen je bil spraviti na zatožno klop voditelje krajevnih komunističnih organizacij, razpustiti krajevno federacijo komunistične mladine kot pravzaprav zločinsko združbo, priče pri preganjanju proletariata, kar bi evlriemso poročnik prineslo čno kapetana poleg drugih materialnih koristi. Toda zgodilo se je povsem drugače. Bednemu služniku tukajšnje buržoazije se želje niso izpolnile. Klontji je moral pred pošteno vestjo tov. Vidali, kateri je raje trpel, je bil bičan kot pa da bi dal pritrdilen odgovor. Pri tem sta se izkazala zlasti malopridneža Schifano in Baglioni. Tenente Faggioni ni tepel. Njemu je bila rezervirana naloga, da aretirancem grozi s samokresom. Vittorio Vidali, ki je bil že prej v cesarski ječi, kajti tedaj je bil «nevaren» iredentist, se je tako lahko prepričal, da cesarski «barbari» ni prekašal v svojih dejanjih barbarstev eksponentov «kraljevske» policijske in vojaške civilizacije.

Napravimo sedaj korak nazaj zato, da stvarno preučimo ves potek dogodkov čigar višek je dosegla aretacija 40 mladih komunistov. To nam bo z vsjo jasnostjo dokazalo, kako je vse to pripravljala dolga roka in da je bila zaplemba okrog 20 bomb, ki so bile neke izumaknjen, edini argument, na katerem je lahko temeljila splošna obtožba.

Preteklega marca se je v vrstah komunistične mladine govorilo o najrazličnejših argumentih, o kriminalnih dejanjih in neizkorenjenih fašističnih akcijskih škvadr. To je bilo nedavno za tem, ko so fašisti požgali uredništvo in tiskarno lista «Lavoratore» in sedež Delavske zbornice. Zato je bilo povsem logično, da so mladi tovaršev mislili na to, kako bi preprečili nadaljnja vandalska početja. Taka povsem naravna ideja, bi se bila polastila vsakogar, ki ima le količnik krvi v svojih žilah in to tembolji, ker so oblasti, namesto da bi taka početja preprečevala, pomagale pri požiganih in uničenjih.

Na nekem sestanku se je sicer na akademski način razpravljalo o načrtu za obrambo proletarskih kulturnih krožkov. Tega sestanka se je udeležil tudi neki Gross, ki je zahajal v krožek «Vivante». Prve dni maja, to je dva dni po omenjenem akademskem razgovoru, je Gross, brez vsakega pooblastila, popolnoma na svojo roko, predložil nekaterim tovarševim načrt za obrambo proletarskih trdnjav. Udeleženci tega sestanka so se v začetku začudeno pogledovali, za tem pa so, izmikačev se temu argumentu, obrnili pogovor v drugo smer. Dva dni za tem je Gross na sestanku razgrnil na mizo zemljevidno karto s podrobno izdelanim načrtom za obrambo, v katerem so bile že točno določene naloge posameznih članov krožka. To nepričakovano zanimanje Grossa in siljenje, da bi prešli od akademškega razpravljanja h konkretnim akcijam, so potrdila sum, ki je že prej prevel nekatero članov krožka. Vendar pa so naši tovaršev izjavili, da bodo preučili vprašanje, Gross pa je obljubil, da bo prišel čez nekaj dni po odgovor. Toda tega človeka ni bilo več na spregled. Z naslednjimi dan pa so prišli na sedež krožka številni preiskovalni agenti. Ob tej priliki sta bila aretirana tovaršev Gravin Mario in Apollonio Alessandro. Na svojih stanovanjih ali na delovnih mestih so bili istega dne aretirani tovarševi Vittorio Vidali, Vittorio Canziani, Ferruccio Kokoravec, Mario Simsič, Jože Skabar, Robert Hrovatin in okrog dvajset drugih tovaršev.

Pripomniti moramo, da je tenente Faggioni, ki je vodil operacije, do podrobnosti poznal načrt, ki ga je predložil Gross, medtem ko so aretiranci imeli o njem le malo pojmov in nekateri ga sploh niso poznali in niso o njem nič vedeli. Tenente Faggioni je hotel, da bi detajle tega famoznega načrta o-

brazolžili aretiranci. Toda ker ti po čigini niso o omenjenem načrtu ničesar vedeli, so morali priznati, kar je Faggioni govoril. Drugače bi jih bilo mučenje prisililo, da bi govorili. O postopanju karabinerjev pod poveljstvom tenente Faggionija — za kar je bil kasneje povišan v kapetana — je v parlamentu govoril tudi tov. Tuntar. Njegov govor je zelo motila skrajna desnica in se zgražala čes, da govori laži. O vsem tem italijanski nacionalistični tisk v Trstu, ni niti poročal, pač pa se je na dolgo in široko razpisal o vseh mogočih fantastičnih načrtih in je hvalil genialnega policijskega funkcionarja in se zavzemal zato, naj bi ga nagradili z napredovanjem, ki si ga je av resnici zaslužil.

(Pozelo iz lista «Lavoratore» z dne 10. 12. 1921.)

Slika tov. Vidali iz mladih let

Včeraj je začel proces proti šestnajstim mladim komunistom, ki so obtoženi, da so imeli namen, pognati v zrak poletovico Trsta, da so bili v posesti orožja in eksplozivov. O načinu kako je bilo zasnovano to izredno napihovanje in o trpinčenju, ki so ga morali prenašati aretiranci, smo že obširno poročali v «Lavoratoru».

Obtoženci, ki so vsi prosti, so prišli točno ob 9 uri, Galerija je natrpna.

Predseduje prizivni svetnik Sbisà, sodnika sta svetnika Pacor in Comel; javni tožilec odv. Gargano; obtožbenega Dermana brani odv. Robba, ostale odv. Zennaro.

Za zaprtimi vrati

Cim se začne razprava, sproči predsednik, da se bo proces na podlagi 229. člena zakonika o kazenskem postopku, vršil za zaprtimi vrati.

Obramba se zoperstavi, došim se javni tožilec pridruži predlogu sodnega dvora ter izjavi, da se mora proces vršiti za zaprtimi vrati iz razlogov javnega reda in moralnih razlogov.

Obtoženci so: Vittorio Vidali, študent; Vittorio Canziani, študent; Josip Skabar, zasebni uradnik; Mario Gravin, elektrotehnik Alessandro Apollonio, strugar; Mario Simsič, šofer Franc Stok, strojni pomočnik Josip Furlan, težak; Viktor Ferluga, mehanik; Ferdinand Mozetič, zidar; Stanislav Brus, kemik; Ferruccio Kokoravec, študent; Robert Hrovatin, kuhar; Celeste Derman, mehanik-strugar.

Kaj je povedal Vittorio Vidali

Prvi je bil zaslišan študent Vittorio Vidali, star 20 let, iz

Trsta. Naslednji pravi z obtožbo in izjavo, da je bil v posesti orožja in eksplozivov. O načinu kako je bilo zasnovano to izredno napihovanje in o trpinčenju, ki so ga morali prenašati aretiranci, smo že obširno poročali v «Lavoratoru».

Obtoženci, ki so vsi prosti, so prišli točno ob 9 uri, Galerija je natrpna.

Predseduje prizivni svetnik Sbisà, sodnika sta svetnika Pacor in Comel; javni tožilec odv. Gargano; obtožbenega Dermana brani odv. Robba, ostale odv. Zennaro.

Za zaprtimi vrati

Cim se začne razprava, sproči predsednik, da se bo proces na podlagi 229. člena zakonika o kazenskem postopku, vršil za zaprtimi vrati.

Obramba se zoperstavi, došim se javni tožilec pridruži predlogu sodnega dvora ter izjavi, da se mora proces vršiti za zaprtimi vrati iz razlogov javnega reda in moralnih razlogov.

Obtoženci so: Vittorio Vidali, študent; Vittorio Canziani, študent; Josip Skabar, zasebni uradnik; Mario Gravin, elektrotehnik Alessandro Apollonio, strugar; Mario Simsič, šofer Franc Stok, strojni pomočnik Josip Furlan, težak; Viktor Ferluga, mehanik; Ferdinand Mozetič, zidar; Stanislav Brus, kemik; Ferruccio Kokoravec, študent; Robert Hrovatin, kuhar; Celeste Derman, mehanik-strugar.

Kaj je povedal Vittorio Vidali

Prvi je bil zaslišan študent Vittorio Vidali, star 20 let, iz

Trsta. Naslednji pravi z obtožbo in izjavo, da je bil v posesti orožja in eksplozivov. O načinu kako je bilo zasnovano to izredno napihovanje in o trpinčenju, ki so ga morali prenašati aretiranci, smo že obširno poročali v «Lavoratoru».

Obtoženci, ki so vsi prosti, so prišli točno ob 9 uri, Galerija je natrpna.

Predseduje prizivni svetnik Sbisà, sodnika sta svetnika Pacor in Comel; javni tožilec odv. Gargano; obtožbenega Dermana brani odv. Robba, ostale odv. Zennaro.

Za zaprtimi vrati

Cim se začne razprava, sproči predsednik, da se bo proces na podlagi 229. člena zakonika o kazenskem postopku, vršil za zaprtimi vrati.

Obramba se zoperstavi, došim se javni tožilec pridruži predlogu sodnega dvora ter izjavi, da se mora proces vršiti za zaprtimi vrati iz razlogov javnega reda in moralnih razlogov.

Obtoženci so: Vittorio Vidali, študent; Vittorio Canziani, študent; Josip Skabar, zasebni uradnik; Mario Gravin, elektrotehnik Alessandro Apollonio, strugar; Mario Simsič, šofer Franc Stok, strojni pomočnik Josip Furlan, težak; Viktor Ferluga, mehanik; Ferdinand Mozetič, zidar; Stanislav Brus, kemik; Ferruccio Kokoravec, študent; Robert Hrovatin, kuhar; Celeste Derman, mehanik-strugar.

Kaj je povedal Vittorio Vidali

Prvi je bil zaslišan študent Vittorio Vidali, star 20 let, iz

Trsta. Naslednji pravi z obtožbo in izjavo, da je bil v posesti orožja in eksplozivov. O načinu kako je bilo zasnovano to izredno napihovanje in o trpinčenju, ki so ga morali prenašati aretiranci, smo že obširno poročali v «Lavoratoru».

Obtoženci, ki so vsi prosti, so prišli točno ob 9 uri, Galerija je natrpna.

Predseduje prizivni svetnik Sbisà, sodnika sta svetnika Pacor in Comel; javni tožilec odv. Gargano; obtožbenega Dermana brani odv. Robba, ostale odv. Zennaro.

Za zaprtimi vrati

Cim se začne razprava, sproči predsednik, da se bo proces na podlagi 229. člena zakonika o kazenskem postopku, vršil za zaprtimi vrati.

Obramba se zoperstavi, došim se javni tožilec pridruži predlogu sodnega dvora ter izjavi, da se mora proces vršiti za zaprtimi vrati iz razlogov javnega reda in moralnih razlogov.

Obtoženci so: Vittorio Vidali, študent; Vittorio Canziani, študent; Josip Skabar, zasebni uradnik; Mario Gravin, elektrotehnik Alessandro Apollonio, strugar; Mario Simsič, šofer Franc Stok, strojni pomočnik Josip Furlan, težak; Viktor Ferluga, mehanik; Ferdinand Mozetič, zidar; Stanislav Brus, kemik; Ferruccio Kokoravec, študent; Robert Hrovatin, kuhar; Celeste Derman, mehanik-strugar.

Kaj je povedal Vittorio Vidali

Prvi je bil zaslišan študent Vittorio Vidali, star 20 let, iz

Trsta. Naslednji pravi z obtožbo in izjavo, da je bil v posesti orožja in eksplozivov. O načinu kako je bilo zasnovano to izredno napihovanje in o trpinčenju, ki so ga morali prenašati aretiranci, smo že obširno poročali v «Lavoratoru».

Obtoženci, ki so vsi prosti, so prišli točno ob 9 uri, Galerija je natrpna.

Predseduje prizivni svetnik Sbisà, sodnika sta svetnika Pacor in Comel; javni tožilec odv. Gargano; obtožbenega Dermana brani odv. Robba, ostale odv. Zennaro.

Za zaprtimi vrati

Cim se začne razprava, sproči predsednik, da se bo proces na podlagi 229. člena zakonika o kazenskem postopku, vršil za zaprtimi vrati.

Obramba se zoperstavi, došim se javni tožilec pridruži predlogu sodnega dvora ter izjavi, da se mora proces vršiti za zaprtimi vrati iz razlogov javnega reda in moralnih razlogov.

Obtoženci so: Vittorio Vidali, študent; Vittorio Canziani, študent; Josip Skabar, zasebni uradnik; Mario Gravin, elektrotehnik Alessandro Apollonio, strugar; Mario Simsič, šofer Franc Stok, strojni pomočnik Josip Furlan, težak; Viktor Ferluga, mehanik; Ferdinand Mozetič, zidar; Stanislav Brus, kemik; Ferruccio Kokoravec, študent; Robert Hrovatin, kuhar; Celeste Derman, mehanik-strugar.

Kaj je povedal Vittorio Vidali

Prvi je bil zaslišan študent Vittorio Vidali, star 20 let, iz

Trsta. Naslednji pravi z obtožbo in izjavo, da je bil v posesti orožja in eksplozivov. O načinu kako je bilo zasnovano to izredno napihovanje in o trpinčenju, ki so ga morali prenašati aretiranci, smo že obširno poročali v «Lavoratoru».

Obtoženci, ki so vsi prosti, so prišli točno ob 9 uri, Galerija je natrpna.

Predseduje prizivni svetnik Sbisà, sodnika sta svetnika Pacor in Comel; javni tožilec odv. Gargano; obtožbenega Dermana brani odv. Robba, ostale odv. Zennaro.

Za zaprtimi vrati

Cim se začne razprava, sproči predsednik, da se bo proces na podlagi 229. člena zakonika o kazenskem postopku, vršil za zaprtimi vrati.

Obramba se zoperstavi, došim se javni tožilec pridruži predlogu sodnega dvora ter izjavi, da se mora proces vršiti za zaprtimi vrati iz razlogov javnega reda in moralnih razlogov.

Obtoženci so: Vittorio Vidali, študent; Vittorio Canziani, študent; Josip Skabar, zasebni uradnik; Mario Gravin, elektrotehnik Alessandro Apollonio, strugar; Mario Simsič, šofer Franc Stok, strojni pomočnik Josip Furlan, težak; Viktor Ferluga, mehanik; Ferdinand Mozetič, zidar; Stanislav Brus, kemik; Ferruccio Kokoravec, študent; Robert Hrovatin, kuhar; Celeste Derman, mehanik-strugar.

Kaj je povedal Vittorio Vidali

Prvi je bil zaslišan študent Vittorio Vidali, star 20 let, iz

Trsta. Naslednji pravi z obtožbo in izjavo, da je bil v posesti orožja in eksplozivov. O načinu kako je bilo zasnovano to izredno napihovanje in o trpinčenju, ki so ga morali prenašati aretiranci, smo že obširno poročali v «Lavoratoru».

Obtoženci, ki so vsi prosti, so prišli točno ob 9 uri, Galerija je natrpna.

Predseduje prizivni svetnik Sbisà, sodnika sta svetnika Pacor in Comel; javni tožilec odv. Gargano; obtožbenega Dermana brani odv. Robba, ostale odv. Zennaro.

Za zaprtimi vrati

Cim se začne razprava, sproči predsednik, da se bo proces na podlagi 229. člena zakonika o kazenskem postopku, vršil za zaprtimi vrati.

Obramba se zoperstavi, došim se javni tožilec pridruži predlogu sodnega dvora ter izjavi, da se mora proces vršiti za zaprtimi vrati iz razlogov javnega reda in moralnih razlogov.

Obtoženci so: Vittorio Vidali, študent; Vittorio Canziani, študent; Josip Skabar, zasebni uradnik; Mario Gravin, elektrotehnik Alessandro Apollonio, strugar; Mario Simsič, šofer Franc Stok, strojni pomočnik Josip Furlan, težak; Viktor Ferluga, mehanik; Ferdinand Mozetič, zidar; Stanislav Brus, kemik; Ferruccio Kokoravec, študent; Robert Hrovatin, kuhar; Celeste Derman, mehanik-strugar.

Kaj je povedal Vittorio Vidali

Prvi je bil zaslišan študent Vittorio Vidali, star 20 let, iz

Trsta. Naslednji pravi z obtožbo in izjavo, da je bil v posesti orožja in eksplozivov. O načinu kako je bilo zasnovano to izredno napihovanje in o trpinčenju, ki so ga morali prenašati aretiranci, smo že obširno poročali v «Lavoratoru».

vseeno razumel, da je bil Gross provokatorski agent v njegovi službi, ker ga je Faggioni bolje poznal kot pa nas in je imel v rokah več papirjev, podpisanih od Grossa. Povedal bom še, da sem bil takoj po aretaciji odpeljan na oddaljeno poveljstvo karabinerjev na Vrde-Skoljet, namesto da bi me odpelvali v ul. Chiozza. Pozneje sem razumel razlog te premostitve.

Udarci s pestjo, klofute in tepenje s šibo

Sedaj bom povedal o trpinčenju, ki sem ga pretrpel in to gotovo ne, da bi gnil porotniki, ker ne jaz in ne moji tovaršev ne prosimo oprostitve, marveč zahtevamo edino je pravico. Povedal bom, da pojasnam kako so bile gotove izpovedi je posledica pretrpeljenega mučenja in tudi zato, ker je takrat «Piccolo» zaničal prestano trpinčenje.

Ko so me prepeljali na poveljstvo na Vrde-Skoljet, me je Faggioni pozval naj vse povem. Jaz sem odklonil. Takrat so me vlekli v neko celico. Faggioni je imel v rokah bič in me vnovič pozval naj izpovem. Zopet sem odklonil. Takrat so začeli Faggioni in njegova pripravečnika Baglioni in Sciuto s svojimi civiliziranimi delci. Teptali so me, pretepali, vlekli za lase in pretepali z bikovkami. Nato so mi pokazali bombe «Sipe» in vprašali če jo priznam za svojo.

Odgovoril sem zopet ne, vedno ne. Takrat so me, ne vem če je bil to Faggioni ali Schifano, udarili po ustih s «Sipe», da so mi preklali gornjo ustnico. Bil sem na kraju svojih moči in zgrudil sem se na tla polnežaven. Mislil da sem mrtev — to sem zvedel pozneje od Skabarja, ki je prisotvoval prizoru — je nekdo izrazil mnenje, da bi poklical resnično postajo. Toda poročnik Faggioni je prepovedal.

Nato so me zvezali in ko sem prišel k zavesti, so mi zamazali usta s cunjjo, ki se rabi za čiščenje podov, to pa, da ne bi krepil. Osem dni sem ostal v celici, kjer sem našel druge tovaršev. Nato so me premestili v ul. Chiozza in k Jezuitom. Tri dni sem bil brez hrane. Zdravnik dr. Marziani, ki me je zdravil, me je namazal z jodom in mi dal obhajalno sredstvo, deljansko nepotrebno, ker sem imel prazen želodec. Ob tej priliki mi je dejal: «Jaz sem zdravnik za notranje bolezni in ne za bato».

Po 21 dneh nas je pregledal dr. Xydias, ki je ugotovil znake tepenja.

Smo komunisti in ne zločinci

Obtožujejo nas, da smo hoteli ustanoviti zločinsko združbo. Jaz mislim, da so zločinci roparji, pošiljevalci, «magnacencia», tisti, ki umorijo brezbrabne in neškodljive ljudi. Kaj malo doberja smisla kaže kdo kvalificira za zločince komuniste, ki trpijo za idejo in ustvarjajo stranjo katero država priznava. Dokler bo ta stranka priznana kot legalna, zahtevam, da nas nazivajo za komuniste in ne za zločince. Če jutri Komunistična partija ne bo priznana od države, bomo ponosni, da

zelo razširjen v Juljski krajini in navaja številne primere, ki jih je sam ugotovil pri opravljanju svojega posla. Ta mučenja zelo ponižujejo dostojanstvo človeka, ki ga zadenejo. Če bo šlo tako naprej, se bomo vrnili v dobro španske inkvizicije.

«Tu se je hotelo zdraviti — je nadaljeval odv. Zennaro — da so si obtoženci pretepanje izmislili. Toda prikrivajoče prave dr. Marzianija, zdravnik kvesture in prostutik, potrjuje, da so se obtoženci tožili zaradi pretepanja, čeprav jih je mazal z jodovo tinkturo. Izvid dr. Xidiasa je ugotovil po 21 dneh podgolovate podplutbe in rumenkašne pege, očitno povzročene po udarcih. Poročnik Faggioni je zaničal in je tudi naravno, ker se nahaja pod procesom. Toda on je bil premeščen v Verono. Karabinjer Schifano se ni prikladal pred sodišče pod izgovorom, da je bolan, dočim je bil včeraj v službi v Bazovici. Vem tudi, da se je oblasti nekoliko uprila dolgotrajni mi izvid dr. Xidiasa, toda, končno, mi ga je po treh tednih uspešno dobil.

Toda so še druge stvari. Kako naj si razlagamo, da so bili nekateri obtoženci, ki so bili aretirani v Barkovljah, pri Sv. Jakobu, na Istrski cesti, prepeljani na poveljstvo Vrde-Skoljet, na izoliran in zamučen kraj? Očitno zato, da bi jih mučili. In zakaj je bila ovadba predložena šele 24. maja, dočim so bili vsi obto-

ženci na varnem že 13. maja?

Morda zato, da bi izginili znaki mučenja? Pa kaj boleštni kriki, ki ji je bilo slišati v soseststvu, ki so pričalo na vojaškem sodišču, niso zadostni dokazi? In vi hočete obsoditi te dečke po tej strahoviti ob-

sodbi, s katero jih je zadel oblast s kršenjem zakona? Pa bo kdo rekel: «Komunisti so!» Da, res so komunisti in to so odkrito izjavili. Prežeti so od komunističnega idealizma, ki je utopil — kot je rekel dr. Marziani — prav do krajnih me. So idealisti in nihče ne more v to dvomiti. Niso plačani od nikogar. So mladi študentje, nadarjeni, ki jih je ideal prevzel kot vzvišen cilj. Idealisti ni mogoče obsoditi. Vsako preganjanje zaradi političnih prestopkov je neprimerno. Obsodba proti idejam povzroča največji odpor in ne menjajo tvoj zgodovine.

Toda, kaj je zakrivilo teh 15 obtožencev? Povedali so: «Pobrali smo bombe da bi se branili». Moramo se vrniti v dobo v kateri so obtoženci pobrali eksplozivni material. Delavska zbornica je bila razdeljena, kl Laboratore je bil požgan, napadom na delavce je bilo brez števila, kulturnih krožkov ni bilo več. Zdi se mi upravičeno, da so v določenem trenutku oni pomislili, da morajo braniti svoje stvari in same sebe.

Oni niso napravili nič drugega, kot da so se branili; in pravica samobrambe je veljala že za časa Rimljanov.

— Ali vse kje si?

— Na komisariatu — smo mu odgovorili.

— Na Vrdeci si — je odgovoril brigadir. Nato mi je kazal naj se slečem do nagajati s palico; nato več časa po istem vretencu. «Priznaš, da je dejal. Jaz sem nato pograbil, za kar v resnici nisem niti vedel.

Schifano mi je dejal: — Sleci se, da boš nagajati te je rodila k... od tvoje motere. Nato je ukazal naj dva zvezajo splovliva z zanko in začel je vleči vrvice navzgor. Jutri bomo začeli z zaslišanjem njem — mi je dejal brigadir, ko se je utrudil z mučenjem. «Priznaš, da si pobral bombe?»

PREDS.: Proti karabinjerjem so bili podzviti primeri. Povejte, krepki s strani vojaškega poveljstva.

OBTO.: Tudi Vidali je bil mučen, ter, ko mu je nesla v njegovo no, so pretepli in zadeli.

PREDS.: Mi vsi živo obojujemo ta dejanja. Toda dajte na vaš slučaj. Ali ste udeležili izletov?

OBTO.: Jaz sem se udeležil velikonočnega izleta, nisem nosil bomb.

PREDS.: Vi ste vedeli, da se o drugem izletu?

OBTO.: Da, zvedel sem od poročnika Faggionija. Tudi jezuiti me je pretepal in zadil Schifano. Iz tega izhaja, nečestotnost tega, kar sem povedal.

PREDS.: Na kakšen način bil pri stvari Gros?

